

COMMENTARIUM.

Laudamus Dominum in sanctis suis, quando eorum imitatur exempla, sequimur monita, regulam obtinemus. Laudamus eum in firmamento virtutis ejus cum firmum fidei nostræ agonem ostendimus, et sicut sancti contempserunt pœnas, hostes visibiles, ita nos invisibilis hostis delectationes ingestas abjicimus. Laudamus eum in sono tubæ, cum quod in aure audivimus, si tempus exegerit, super tecta positi exclamemus, *non timentes eos qui occidunt corpus* (*Matth. x*). Laudamus eum in psalterio et cithara, si in cithara lignum crucis amplectamur, et in psalterio confessionem catholicam teneamus. Raucum enim sonat quod catholicum non probatur. Laudamus eum in tympano et choro, quando in conversatione reddendi

A positi, tympanum corporis nostri optimis decoramus exemplis. Laudamus eum in chordis et organo, quando chordarum quæ sunt in cithara nostra filz integra exercemus. Etiam pudicitiam quam continentie calamellis ab omni rubigine peccati mundantes, Deo sonos mellifluos exhibemus. Laudamus eum in cymbalis bene sonantibus, et bene tinnientibus, quando labia nostra ad bonam persuasionem, et spiritalem explanationem aptamus. Invitamus autem ut omnis spiritus laudet Dominum, quando spiritalia spiritalibus comparantes, nihil concedimus carni, sed omne quidquid ei libuerit, totum spiritui mancipantes, spiritalium imitatur exempla, per quorum euntes vestigia, credamus nos ad Domini misericordiam pervenire, cui gloria et imperium per omnia sæcula sæculorum. Amen.

ANNOTATIONES AD QUÆDAM EVANGELIORUM LOCA.

TESTIMONIUM GILB. COGNATI.

Qui male has annotationes tribuit Arnobio Afro.

Commendabunt hoc opusculum archetypi ex quo desumptæ hæ Annotationes Arnobii in evangelistarum loca, vetustas, deinde fides optima in describendo magna difficultate libro obsoletis characteribus scripto, ad hoc ita inter se coherentibus, ut non dicam sententiam a sententia, sed verbum a verbo dirimere nisi assueto operosum sit. Ejusdem Arnobii Commentarii in Psalmos Davidicos editi jam pridem exstant; alterius vero laudati libri septem adversus Gentes, quorum in catalogo illustrium scriptorum meminit B. Hieronymus.

EX JOANNE.

CAPUT I.

In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine illo factum est nihil, quod factum est.

Principium Deus est, qui principator esse omnium voluit. In hoc itaque principe erat Verbum, hoc est Christus: de quo dicit, Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Ostendit Christum ex Deo processisse, de quo et in psalm. XLIV vox paterna dixit: Eructavit cor meum Verbum bonum: hoc est Christum, per quem omnia facta sunt, præter idola, quæ sine arbitrio Christi facta sunt, de quibus Apostolus dicit: Scimus quia nihil est idolum.

CAP. II. De nuptiis.

Die tertio nuptiæ fiebant in Cana Galilææ; et erat mater Jesu ibi. Vocatus est autem et Jesus, et discipuli ejus ad nuptias; et vinum non habebant, etc.

Facta sunt ista omnia; sed habent spiritualem intellectum. Nuptiæ, scilicet, conjunctio Christi est et Ecclesia, hoc est, novæ legis traditionis. Hydriæ autem septem lapidæ Ecclesias septem super petra fundatas demonstrant. Aqua, inquit, plene: hoc est, baptismi gratia. Quod autem dicit: Cipientes metre-

B tas binas: hi sunt qui matrimonii junguntur. Terna: autem cipientes, sunt spiritales et continentes, qui Trinitatis virtutibus implentur. Architriclinus autem Moyses est, sponsus novus Christus est, aqua in vinum conversa passionis cruorem demonstrat.

CAP. III. De cæco.

Et egressus Jesus de templo, dum ambulat vidit hominem cæcum a nativitate sua. Et interrogaverunt eum discipuli ejus, dicentes: Rabbi, quis peccavit, hic an parentes ejus, quia cæcus natus est? Respondens Jesus dixit illis: Neque peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestarentur opera vœ in illo. Hæc dicens, exspuit in terra, et fecit lutum de sputo, et linivit oculos ejus luto, dixitque ei: Vade ad piscinam Siloe, et lava oculos tuos. Abiit ergo, et lavit, et venit accepta visione.

Cæcum quod dixit, genus hominum gentilium demonstrat, quique a nativitate in cæcitudine errabamus. Siloam autem, fontem luminis interpretantur: quod est baptisma, unde cordis oculos illuminamus.

CAP. IV. De Lazaro.

Fuit autem quidam infirmus, nomine Lazarus, de castello Mariæ et Marthæ sororis ejus. Hæc est autem Maria quæ unxerat Dominum unguento, et exterserat pedem ejus capillis suis, cujus frater infirmus erat, etc.

Facta sunt ista omnia, sed habent spiritalem intellectum; nam Lazarus genus humanum demonstrat, qui in morte condormiebat priusquam Christus veniret. Martha autem et Maria, Ecclesia et fides intelliguntur, rogantes Christum ut Lazarum suscitaret. Lapidem autem devolutum de monumento, hoc est duritia hominum de corde remota. Quartum autem diem excitatum, Evangeliorum demonstrat figuram, quæ nobis duritiam cordis repellent. Quod autem dicit, *Lacrymatus est Jesus*, de infidelitate scilicet Judæorum.

CAP. V.

Ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant; qui enim ambulat in tenebris, nescit quo vadat. Cum ergo lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis fieri possitis.

Lucem quod dicit, lex Dei est, in qua ambulare debemus. Tenebras autem quod dixit ignorantia est. Christus lux est, tenebræ autem antichristus.

CAP. VI. De vite et palmitē,

Ego sum, inquit, vitis vera, et Pater meus agricola est: omnem palmitē in me non ferentem fructum excidet, et in ignem mittet.

Merito Christus vitis est, qui vitam nobis attulit; recte et Pater ejus agriculator, quia mundi gubernator est, qui pluvias et tempora quasi bonus cultor administrat. Palmitē vero quod dixit fructiferum, nostrum populum significat. Infructuosum autem, hæreticorum figura est, quam ignis exspectat.

CAP. VII. De Abraham.

Abraham pater vester exspectavit ut videret diem meum, et vidit, et gavisus est.

Priusquam Christus venerit, ante duo millia annorum Abraham defunctus; quomodo ergo Dominus dixit, Abraham vidit diem meum, et gavisus est? Tunc scilicet, cum Isaac ad victimam lignum portabat, et arietem victimæ dignum dedit, et gaudens filium recepit, tunc exsultavit, quia crucis lignum vidit, et Christum passurum cognovit.

CAP. VIII. De gladio Petri.

Simon igitur Petrus habens gladium, eduxit et percussit servum principis sacerdotum, et amputavit illi auriculam dextram, et cætera quæ sequuntur.

Cum antea Dominus præceperit discipulis suis ne quidem virgam in via ferrent, quomodo ergo Petrus exemit gladium, et amputavit auriculam puero sacerdotis; et Dominus ei dixit: *Reconde gladium tuum in thecam suam.* Gladius scilicet Spiritus sanctus est, sicut apostolus Paulus ad Ephesios meminit; auricula autem amputata auditus Judæorum est, sicut Isaias dixit: *Domine, quis credidit auditui nostro?* Theca vero Petrus erat, in quo Spiritus Dei latebat.

EX MATTHÆO.

CAPUT I.

Aperientes, inquit, thesauros suos, obtulerunt ei mœnera, aurum, thus et myrrham; et responso moniti sunt in somnis, ne reverterentur ad Herodem, sed per aliam viam regressi sunt.

Tunc scilicet magi præsigio spiritus Christo mœnera afferebant: aurum, scilicet, quasi regi; thus autem quasi Deo, sive quia passionis immolationem demonstrabant; myrrha autem sepulture signum ostendebat. Magi autem ipsi typus credentium erant. Herodes autem diaboli significat figuram. Quod autem magis dictum est, ne reverterentur ad Herodem, hoc est, qui ex gentibus ad Christum veniunt, ne rursum ad diabolum revertantur.

A

CAP. II.

Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri; omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt prava in directa.

Vallem quod dixit, mundum istum demonstrat, repletum Christi doctrina. Montes autem et colles humiliati perfidia scilicet diaboli, et idolorum cultura, quæ in adventum Christi humiliata sunt atque depressa. Quod autem dixit: *Erunt prava in directa*, hoc de gentiliū pravitate dicebat, qui nunc recta itinera gradiuntur.

CAP. III. De cibo Joannis.

Cibus autem Joannis erant locustæ, et mel silvestre.

Locustas quas dixit, populorum multorum demonstrant figuram, qui ad Joannem veniebant. Mel autem fructum dulcedinis eorum demonstrat, quorum credulitate et fide Joannes saturabatur.

CAP. IV. De pala et area.

Habens, inquit, palam in manu sua, purgabit aream suam, et colliget frumentum in horrea, paleas autem comburet igni inextinguibili.

Aream quod dixit, mundum istum intelligit. Frumentum vero quod dixit, sancti et fideles intelliguntur. Palea vero, crucem demonstrat. Horreum autem paradysus est, ubi sancti colliguntur; paleæ autem, leves et perditii homines, qui in gehennam mittuntur, et igni exuruntur.

CAP. V. De jejuniis et templo.

Et cum jejunasset Jesus, postea esurivit, et dixit ad eum is qui tentat: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Ille autem dixit ei: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei. Tunc assumpsit eum diabolus, et statuit eum super pinnam templi, et dixit illi: Si Filius Dei es, mitte te hinc deorsum, et excipient te angeli, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Christus jejunans nos esuriebat, quos justitia saturabit; lapides autem nos fulmus, qui duritiam cordis habuimus. Templum autem Christianos homines demonstrat, Paulo apostolo dicente: Vos estis templum Dei. Fastigium autem templi charitas est, per quam Christus in Christianis ascendit; quod autem diabolus Christo dixit, Mitte te de templo hinc deorsum, hoc est: suadebat Christo ut de nostra charitate descenderet. Ne forte, inquit, offendas ad lapidem pedem tuum; hoc est, quasi qui incredulitatem, veluti duritiam lapidum haberemus. Ita offensionem nostram Christo objiciebat.

CAP. VI.

Esto benignus adversario tuo cito, dum es cum illo in via, ne forte adversarius tradat te iudici, et iudex ministris, et in carcerem mittaris.

Adversarium quod dixit, exteriorem hominem demonstrat, hoc est carnalem, cum quo iter facimus. Via autem transitum hujus sæculi demonstrat. Huic ergo adversario benigni simus, hoc est, caste cum

necessitate mortis caput suum celat, corpus autem suum morti tradit; ita et nos caput nostrum, hoc est, Christum, colamus confitendo; corpus autem nostrum lupis tradamus. Columba autem Ecclesia est, cujus filii, quoties ob nomen Christi occiduntur, gaudent et exsultant.

CAP. XV.

Nonne duo passeret, asse veneunt? et unus ex illis non cadet in terra sine voluntate Patris vestri qui in caelis est.

Duos passeret quos dixit, spiritus et anima intelliguntur; sicut in psalmo dixit: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Asse autem quod dixit, denarium fidei est, a quo eum venimus. Terra autem homo ipse est, qui sine Patris voluntate nec animam, nec spiritum potest accipere.

CAP. XVI.

Venit, inquit, Jesus in synagogam, et invenit ibi hominem habentem manum aridam, et dixit illi Jesus: Extende manum tuam, et extendit manum, et facta est sana sicut altera.

Facta sunt ista omnia, sed habent spiritualem intellectum. Nam aridam eodem dixit manum, infructuosi hominis ostendit personam. Proinde Dominus dixit ad eum: Extende manum tuam, ut eleemosynam, cum misericordia, extensa manu pauperis porrigamus.

CAP. XVII.

Simile est, inquit, regnum caelorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenerit homo abscondit, vadet et vendet omnia quae habet, et emet agrum illum.

Ager hic, mundus est; thesaurus autem in agro absconditus, Christus, qui latuit tridua illa passione, sive qui ager paradisi est: thesaurus autem vita aeterna est. Proinde vendamus quicquid in hoc saeculo habemus, ut ad illum agrum perveniamus.

CAP. XVIII.

Et coegit discipulos ut ascenderent navem, et procederent trans mare, donec remitteret turbas. Navis autem jam erat in medio mari fluctibus turbata, fuit enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis abiit ad illos ambulans in mari et cum viderent eum, turbati sunt. Dixit autem Simon Petrus: Domine, si tu es, jube me venire ad te super aquas. At ille ait: Veni; et descendens Petrus super aquam ambulabat, ut veniret ad Jesum. Videns autem Petrus fluctum validum venientem ad se, timuit, et cum cepisset mergi, clamavit dicens: Domine, salvum me fac, etc.

Mare scilicet saeculum est; navis autem in quam apostoli ascenderunt, Ecclesia est. Quod autem dixit, fluctibus turbata est, hoc est, quod Ecclesia persecutione pulsatur. Ventus autem contrarius, diabolus est, qui Ecclesiae contrarius est. Quod autem dixit, quarta vigilia noctis venit ad eos, ambulans super mare, hoc est, quod lucem Evangelii nobis attulit, qui in noctis ignorantia jacebamus. Quod autem dixit, turbatus est Petrus visa tempestate, hoc est,

quod in passione Christi turbatus est, ut etiam negando fides ejus submergeretur.

CAP. XIX.

Jesus autem dixit discipulis suis: Amen, dico vobis, quia difficile dives intrabit in regnum caelorum. Iterum dico vobis: facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem in regnum Dei.

Divitem populum Judaicum dixit, qui cum divitiis de Aegypto exierunt, de quo in psalmo dixit, Divites egerunt et esurierunt. Camelus autem nos fuimus, qui nihil rectum in nobis habuimus, qui nunc sarcinam peccatorum exposuimus, et per foramen acus introivimus, hoc est, per arctam et angustam viam, quae duxit ad vitam. Nam Judas Iscariotes dives fuit, de pretio quo Christum tradidit, sed in regnum caelorum non intravit.

CAP. XX.

Simile est regnum caelorum homini patrifamilias qui prodiit mane in foro conducere operarios in vineam suam, et placuit illi cum operariis singulis denarii diurnis. Et egressus circa horam sextam et nonam, et idem fecit; sed et circa horam undecimam egressus est, et invenit alios stantes, et ait illis: Quid hic statis otiosi? Et illi responderunt, Quia nemo nos conduxit; et ait illis: Ite et vos in vineam. Vespere autem facto, dixit Dominus procuratori suo, Operarios voca, et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. Cum ergo venissent qui circa undecimam fuerant vocati, acceperunt singulos denarios. Venerunt autem et priores, sperantes se amplius accepturos, et cum accepissent singulos denarios, caeperunt murmurare adversus patremfamilias dicentes: Hi novissimi una hora operati sunt, et pares illos nobis fecisti, qui sustinimus laborem totius diei.

Paterfamilias Christus est, qui operarios conducit, hoc est, qui credentes colligit ut mercedem accipiant. Vineam autem, cultura legis est. Denarius autem, vita aeterna est. Quos autem dixit ad horam primam operatos, virgines sunt, qui se laborem corporis et calorem carnis sustinuisse dicunt. Forum autem mundus iste intelligitur; qui autem sero ad opus accesserunt, abstinentes sunt. Quod autem dixit, vespere mercedem acceperunt, hoc est, quod in adventu Christi recipient casti mercedem laboris sui.

CAP. XXI.

Et adduxerunt asinae pullum, et sedit super eum; et deponentes vestimenta sua in via, alii autem cedebant ramos de arboribus, et projiciebant ante eum. Et turbae antecedebant eum, dicentes: Hosanna Filio David.

Asinae quem dixit pullum, populum novellum demonstrat; hoc est, nostrum, qui et praesepeium Domini sui cognovit, hoc est, altare, ubi cibaria colligimus. Turba autem quam dixit vestimenta sua jactantes, hoc est, quod credentium multitudo veterem hominem expoliantes, se projicient. Arbores autem iidem homines sunt. Ramos vero de arboribus abscondentes, peccata sunt quae in nobis virescebant.

CAP. XXII.

A

Aliam, inquit, parabolam audite. Erat quidam paterfamilias qui plantavit vineam, et sepem ille circumdedit, et fodit in ea lacum, et edificavit turrem, et locavit eam colonis, et ipse peregre profectus est. Cum autem appropinquasset tempus fructuum, misit servos suos ad cultores illos, ut acciperent de fructibus suis. Coloni autem apprehensos servos, alium cæciderunt, alium vero lapidaverunt, alium decollaverunt. Item misit alios servos, plures prioribus, et fecerunt illis similiter. Novissime autem misit illis filium suum unicum, dicens: Forsitan filium meum verebuntur, quem et ipsum apprehensum ceciderunt.

Paterfamilias quem dixit, Patris similitudinem demonstrat. Vineam quam dixit novellasse, lex nova est. Turris autem, Ecclesia est. Lacus baptismus est. Coloni autem Judæi sunt. Sepes vero, fides est; servi quos dixit occisos, prophetæ intelliguntur. Posteriores quos dixit missos, apostoli sunt, ex quibus unus decollatus, Joannes est. Novissime autem Filium occiderunt, scilicet Christum.

CAP. XXIII.

Reddite, inquit, quæ Cæsaris sunt Cæsari, et quæ Dei sunt Deo.

Jubemur in persecutione reddere quæ Cæsaris sunt Cæsari, hoc est, corpus in quo habet potestatem; reddere quæ Dei sunt, Deo, spiritum scilicet et fidem.

CAP. XXIV.

Fuerunt, inquit, apud nos septem fratres. Primus eorum, uxore ducta, non relictis filiis mortuus est, et reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter et secundus, et tertius, et quartus, usque ad septimum; novissime autem omnium et mulier defuncta est. In resurrectione ergo cujus eorum erit uxor? nam omnes septem habuerunt illam uxorem.

Septem quos dixit fratres, patriarchas septem demonstrant, qui sunt septem libri Moysi. Uxor autem eorum Synagoga est. Cumque ea septem patriarchæ coeuntes, semen nominis Christi infuderunt, et fidem nunquam concepit.

CAP. XXV.

Insurgit autem regnum super regnum, et gens super gentem, et erunt fames et terræmotus per loca singula. Sed hæc omnia initia erunt gemitus et doloris. Tunc tradent vos in mortem. Tunc autem multi scandalizabuntur, et tradent se alterutrum ad mortem, et multi pseudoprophetæ exsurgent, et seducent multos, et propter scelerum abundantiam refrigescet charitas multorum; qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

Regnum super regnum quod dicitur, hoc est, quod super regnum Christi audet diabolus hæreses suscitare. Fames autem et terræmotus, hoc est, quod aliquanti homines, qui terra intelliguntur, famem patiuntur, hoc est, nec Spiritum Dei nec intellectum habentes, ad hæreses submoventur, et tradent se, inquit, in mortem; et pseudoprophetæ, inquit, exsurgent, ut pote Amapobius, qui multos deceptit.

CAP. XXVI.

Tunc, inquit, qui in Judæa sunt, fugiant ad montes; et qui in agro est, non revertatur retro ad vestimentum suum. Væ autem prægnantibus et lactantibus in illis diebus. Orate autem ut non fiat fuga vestra hieme, vel sabbato.

Judæa scilicet terra sancta est, hoc est castos homines, qui carnem suam sanctificarunt. Fugiant, inquit, ad montes, hoc est, ad apostolorum doctrinam. Et qui in agro est, non revertatur ad vestimentum suum; hoc est: qui in sæculo est, non revertatur ad veterem hominem. Væ autem prægnantibus et lactantibus, hoc est, fratrum quique sacerdotum avaritiam, velut prægnans, conceperit, væ illius erit. Lactans is erit, qui mandata Christi non recte docuerit; hic non cibo, sed lacte potavit. Hieme autem quod dixit, tempus capiendi homines ostendit; item ut Judæis sabbato fugere non licet. Sed jam de civitate recedere non permittit. Ita et nos oremus ut sæculum fugere possimus, ne ab antichristo, veluti ab hieme aut sabbato præoccupemur.

CAP. XXVII.

Tunc, inquit, simile æstimabitur regnum cælorum decem virginibus, quæ acceperunt lampades suas, et exierunt obviam sponso et sponsæ. Quinque autem ex illis fatuæ erant, et quinque prudentes: fatuæ autem, acceptis lampadibus suis, non tulerunt oleum secum in vasis suis. Prudentes autem tulerunt in vasis, cum lampadibus suis.

Decem virgines quas dixit, quinque sapientium nomina dicimus, id est, spes, fides, charitas, castitas, et eleemosyna. Vasa autem habitationis eorum sunt, hoc est, homines in quibus inhabitant. Oleo, inquit, plenas, hoc est spiritualem gratiam. Lampades vero vigilantia Spiritus sunt. Obviam euntes sponso, hoc est, Christo. Fatuæ autem sunt istis contraria, qui quod vident sperant. Alia infidelitas, tertia sine charitate, quarta autem carnalis, quinta vero infructuosa: horum etiam lampades exstinguuntur, quia oleum non habent, hoc est, spiritualem gratiam.

EX LUCA.

CAPUT I.

Ideoque nascetur tibi filius; vocabis nomen ejus Joannem; et multi super ejus nativitate gaudebunt; et vinum et siceram non bibet.

Vinum quod Joannes bibere prohibetur, luxuria intelligitur. Sicera autem, dactili succus est; quæ non aliud quam carnis dulcedinem intelligit. Proinde hoc genus poculi spirituales effugiant.

CAP. II.

Ne dixeritis, Patrem habemus Abraham. Dico autem vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Jam quidem securis ad radices arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.

Lapides quos dixit, Judæi intelliguntur, propter duritiam et incredulitatem suam: de quibus filios

Abrahæ resuscitavit, hoc est, apostolos; sive gentiliam duritiam, de quibus martyres coronavit. Arbores autem, homines intelliguntur, quibus securis posita est, hoc est, utriusque Testamenti acumen, cuius manubrium crux intelligitur.

CAP. III.

Nemo, inquit, lucernam accendet, et ponet sub modio, aut sub vaso. Sed super candelabrum ponet eam, ut omnes qui ingrediuntur videant.

Lucerna Christus est, qui dixit, Ego sum lumen hujus mundi; sive mandata ejus, quæ illuminant corda nostra. Vasum autem, mundus iste intelligitur. Modium, scilicet, hæreses. Candelabrum autem, veritas quæ lumen demonstrat. Proinde hanc lucernam, hoc est, mandata Christi, non sæculo abscondamus, sed super candelabrum ponamus, ut luceat (inquit) omnibus introeuntibus in domum, hoc est in Ecclesiam.

CAP. IV.

Et ascendit Jesus in montem ut oraret; et dum oratus, factus est aspectus vultus ejus immutatus: et vestimentum ejus factum est album, resurgens sicut nix. Et ecce viri duo colloquebantur cum eo: erat autem Moses et Elias, apparentes in gloria. Et dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem. Petrus vero, et qui cum illo erant, gravati erant à somno, et vigilan-

tes viderunt gloriam ejus, et duos viros qui cum ipso stabant, et dixerunt ad Jesum: Magister, bonum est nobis hic esse, et faciamus tabernacula tria, tibi unum, et Mosi unum, et Eliæ unum, nescientes quid dicerent.

Christus in monte excelso sapientiæ, per exercitationem verborum spiritualium, Deus verbum intelligitur, et creditor, et colitur, secundum Dei formam. Vestimentum ejus, quod factum est fulgens sicut nix, est sermones et literæ Evangeliorum, quibus Jesus est indutus. Moyses, id est, lex, et Elias, id est, prophætæ, colloquentes cum Jesu. Si quis autem intelligit spiritalem legem convenientem sermonibus Jesu, et in prophetis absconditam in mysterio sapientiam, ille videt Moysen et Eliam in gloria, quando viderit eos unum cum Jesu. Nam si in unum sint Christus, et lex, et prophætæ, tunc et Christus Dei Filius comprobatur; et lex et prophætæ vera prophetasse inveniuntur, quoniam lex et prophætæ testimonium dederunt de Christo, prædicentes ea quæ futura erant de Christo; et Christus testimonium dedit legi et prophetis, quoniam vera prophetaverunt, prophetiam eorum ipsis rebus adimplens. *Bonum est nobis hic esse, et faciamus tria, etc.*, id est, adhaereamus his tribus conjunctis, videlicet, Christo, Moysi, et prophetis. Nam in ore horum trium stat omne iudicium. Quos qui separare studebunt, erunt nescientes quid dicerent.

ANONYMUS

AUCTOR PRÆDESTINATI.

PROLEGOMENA.

GALLANDII PROLEGOMENON DE ANONYMO AUCTORE PRÆDESTINATI.

(Galland. Vett. Patrum Biblioth. tom. X.)

I. Quisnam fuerit auctor Prædestinati, complures feruntur eruditorum conjecturæ quas multis referre singillatim instituti nostri ratio haud sinit. Verum ne officio nostro prorsus deesse videamur, ea tantum in medium adducemus quæ quid de auctore ipso quidve de illius opere censendum sit satis prodant. Sirmondias qui nostrum anonymum scriptorem primum in lucem extulit, cum codex vetus, optimæ ceteroquæ notæ, auctoris nomen haud exploratum haberet, ne in inscriptione captus omnino liber prodiret, adseititium fingens titulum, *Prædestinati* nomine opus prænotavit. Deinde conjecturis indulgens, libri auctorem Arnobium Juniorem cujus exstant in Psalmos Commentarii, ob styli sententiarumque affinitatem auguratus

est. Quapropter ad Prædestinati calcem Arnobiana excerpta subiecit; quæ deinceps Sirmondianorum editor aliis viginti circiter locis ex iisdem Arnobii Commentariis, sibi ab Harduino indicatis, auxit. Sirmondi conjectationem probatam quoque Petavio novimus. Postquam enim animadvertit (a), Prædestinati auctorem Fausto Reienti antiquiorem videri; eumque dum S. Augustini partes contra Prædestinatos ac Pelagianos tueri velle præfererebat, manifeste prævaricatum fuisse, quippe qui multa intexuerit quæ Pelagianismum redoleant, tandem concludit (b): « Non dissimilis notæ ac genii est Arnobius Junior in Commentario ad psalmum cxxvii. ut ab eodem auctore utraque profecta videri possint: quod merito viri do-

(a) Petav., Theol. dogm., tom. IV, part. II, lib. xlii, cap. 6, § 5.

(b) *Id.*, *ibid.*, § 11.